

Sundbyberg 2026-05-25

Diarienummer: U2025/02279

Vår referens:

Annica Nilsson

annica.nilsson@funktionsratt.se

Mottagare: u.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar: Rektor i fokus SOU 2026:4 – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 52 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar drygt 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sedan 2009 är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning gällande i Sverige. Därigenom är Sverige som stat skyldig att förverkliga rättigheterna i konventionen. Sveriges åtaganden innebär att staten ska säkerställa rätten till tillgänglig och inkluderande utbildning på alla nivåer, samt garantera det individuella stöd som behövs för att personer med funktionsnedsättning ska kunna fullgöra sina studier.

Funktionsrätt Sveriges synpunkter

Sammanfattning:

- Vi tillstyrker förslaget att det ska införas en definition av rektorns pedagogiska ledarskap, men avstyrker definitionen då även andra lärmiljöer än undervisningen behöver omfattas.
- Vi välkomnar att det tydliggörs att rektor ska ges förutsättningar för det pedagogiska ledarskapet. Det kräver att huvudmannen lyssnar in rektor och ger det stöd och de resurser som krävs för att alla elever ska ges förutsättningar att klara skolan.
- Vi tillstyrker att endast den som har lärarexamen, eller tidigare varit rektor och genomfört den särskilda befattningsutbildningen i enlighet med 12 § ska få anställas som rektor.
- Vi tillstyrker att det införs behörighetskrav för skolchefer samt att bara den som har högskoleexamen får utses till skolchef. Vi välkomnar förslaget att det ska införas en statlig befattningsutbildning för skolchefer. Dock anser vi att det ansvaret behöver delas mellan Skolverket och Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM).
- Vi välkomnar utredningens bedömning att rektorer behöver adekvat kompetens för att leda och samordna elevhälsoarbetet samt att befattningsutbildningen för rektorer därför också bör behandla ledning av elevhälsoarbete. Vi betonar att mer kunskap om det specialpedagogiska uppdraget behövs, såsom fördjupade kunskaperna om olika funktionsnedsättningar, dess konsekvenser i skolmiljön samt hur verksamheten i skolan kan organiseras i skolan för att undanröja hinder och erbjuda en likvärdig utbildning. Sådan kunskap behöver säkerställas i rektorsprogrammet.
- Vi välkomnar utredningens bedömning att staten bör ta ansvar för att skolväsendet tillförs tillräckliga resurser och för att resurserna går till avsett ändamål. Det behövs en mer inkluderande, jämlik och likvärdig resursfördelningsmodell där staten ansvarar för den ekonomiska styrningen och fördelningen samt säkerställer att resurserna är tillräckliga utifrån barns och elevers rätt och behov. Det måste vara ett krav att alla barn och elever klarar sin skolgång och får den utbildning de har rätt till.

Synpunkter på enskilda förslag

7.1.1 Rektorns pedagogiska ledarskap ska definieras i skollagen

Förslag: Det ska införas en definition av rektorns pedagogiska ledarskap i 1 kap. 3 § skollagen (2010:800) som ska ha följande lydelse: ledarskap som rektorn utövar i nära och direkt relation till undervisningen, med särskilt fokus på de processer som stärker kvalitet och utveckling, samt genom att, i syfte att främja dessa processer, sätta organisatoriska ramar, fördela resurser och skapa förut sättningar för medarbetarnas professionella lärande.

Genom en ändring i förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning ska även det pedagogiska arbetet med utbildning enligt 6 kap i denna förordning ledas och samordnas i enlighet med denna definition i skollagen.

Funktionsrätt tillstyrker utredningens förslag att det ska införas en definition av rektorns pedagogiska ledarskap. När det gäller definitionen avstyrker vi då vi menar att den inte är heltäckande.

Det pedagogiska ledarskapet behöver även omfatta andra lärmiljöer¹ än undervisningen såsom exempelvis raster, matsal, fysisk och digital lärmiljö, vilka också är viktiga delar i elevernas utbildning. Förslag att överväga är därför "utövar i nära och direkt relation till undervisningen **och andra lärmiljöer ...**" Lärande sker inte bara i klassrummet, det sker även i skolans övriga miljöer som också behöver vara pedagogiskt genomtänkta. De miljöer och de sammanhang som elever befinner sig i under en skoldag påverkar deras lärande, utveckling och hälsa. Det här är viktigt för alla barn, men särskilt viktigt för barn med funktionsnedsättningar. De löper exempelvis ökad risk för att utsättas för kränkningar, kan ha svårigheter med det sociala och fysiska samspelet samt ha svårt att orka den fysiska miljön i skolan.

Vi välkomnar att utredningen betonar rektorns ansvar för resursfördelning och resursanvändning. Utredningen skriver att "Det pedagogiska ledarskapet är oupplösligt sammanbundet med ekonomi och för att kunna fatta välgrundade beslut om resurser krävs en mycket tydlig bild av elevers resultat och barns och elevers

¹ Se Kunskapsguiden, <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/vagledning-for-elevhalsa/halsoframjande-skola/larmiljo-och-arbetsmiljo/>
Remissvar: Rektor i fokus SOU 2026:4 – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap

behov, samt om vad som sker i undervisningen och vad som behöver utvecklas." Vi kan inte nog instämma i det.

7.1.2 Rektorns ansvarsområde får inte vara mer omfattande än att rektorn kan utöva det pedagogiska ledarskapet

7.1.3 Rektorn ska ges förutsättningar för det pedagogiska ledarskapet, dessa ska säkerställas med hjälp av ansvarig skolchef.

7.1.4 Rektorn ska ha mandat att besluta om ledningsstöd i den inre organisationen

7.1.5 Rektorns pedagogiska ledarskap ska inte vara möjligt att delegera i sin helhet

Funktionsrätt Sverige tillstyrker ovanstående förslag i 7.1.2 – 7.1.5.

Det är bra att det i skollagen förtydligas att rektorns ansvarsområde inte får vara mer omfattande än att rektorn kan utöva det pedagogiska ledarskapet (7.1.2). Det är exempelvis viktigt att rektorn har utrymme att hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Det är också bra att det tydliggörs att rektorn med hjälp av skolchefen ska ges förutsättningar för det pedagogiska ledarskapet. (7.1.3) Det här fungerar inte tillfredsställande idag, bra att det skärpts till.

Det är oerhört viktigt att huvudmannen lyssnar in rektor och de behov som rektor bedömer finns samt ger de resurser som krävs för att alla elever ska ges förutsättningar att klara skolan. En rektor ska inte behöva välja mellan att klara budgeten eller ge elever det stöd som de behöver. Det här är ett stort förbättringsområde, då stöd och lärmiljö ofta brister för elever med funktionsnedsättning.

Vi välkomnar att utredningen så tydligt slår fast att huvudmannens ansvar att säkerställa att rektorn ges förutsättningar för det pedagogiska ledarskapet sammanfattningsvis innebär att:

- Ge rektorn adekvat stöd – ett stöd som är baserat på de faktiska behov som har identifierats.
- Vidta åtgärder för att minska rektorers administrativa börda.
- Ta ansvar för rektorers professionella lärande.
- Säkerställa kompetens och kapacitet i en utsträckning som gör det möjligt att ge rektorer förutsättningar för det pedagogiska ledarskapet.
- Ta ansvar för att adekvata resurser tillförs verksamheten så att rektorn kan utöva sitt pedagogiska ledarskap i enlighet med kraven i författningarna.

Remissvar: Rektor i fokus SOU 2026:4 – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap

Vi tillstyrker också att rektorn ska ha mandat att besluta om ledningsstöd i den inre organisationen (7.1.4) samt att hela det pedagogiska ansvaret inte kan delegeras.

7.1.7 Nya behörighetskrav för rektorer

7.1.8 Befattningsutbildningen för rektorer ska genomföras med godkänt resultat

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget att endast den som har lärarexamen, eller tidigare varit rektor och genomfört den särskilda befattningsutbildningen i enlighet med 12 § ska få anställas som rektor. Vi tillstyrker också att befattningsutbildningen för rektorer ska genomföras med godkänt resultat.

7.1.11 En rektor ska inte samtidigt kunna vara skolchef

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget att det förtydligas i skollagen att en rektor inte samtidigt kan ha funktionen som skolchef. Det är viktigt att det finns en person i organisationen som på ett objektivt sätt kan följa upp regelefterlevnaden och säkerställa att rektorn ges förutsättningar för det pedagogiska ledarskapet.

7.1.12 Behörighetskrav och en statlig befattningsutbildning för skolchefer ska införas

Funktionsrätt Sverige tillstyrker att det ska införas behörighetskrav för skolchefer samt förslag att bara den som har högskoleexamen få utses till skolchef. Vi tillstyrker och välkomnar förslaget att det också ska införas en statlig befattningsutbildning för skolchefer. Dock avstyrker vi att Skolverket ensamt ges i uppdrag att ansvara för den, det ansvaret behöver delas mellan Skolverket och Specialpedagogiska Skolmyndigheten som är expertmyndighet när det gäller att skapa lärmiljöer som är tillgängliga för alla. De bör tillsammans ange de mål som ska gälla för utbildningen. Det är viktigt att också funktionsrättsrörelsen görs delaktig i framtagandet.

Dock anser vi att det är en brist att den föreslagna statliga befattningsutbildningen inte är obligatorisk.

Vi har i olika sammanhang betonat skolchefens viktiga roll i att säkra att skollagen följs när det gäller att ge elever det stöd som de behöver och har rätt till enligt skollagen. Idag brister undervisning och

Remissvar: Rektor i fokus SOU 2026:4 – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap

lärmiljö för många elever och nödvändig kunskap och resurser saknas för att skapa lärmiljöer som fungerar för alla skolbarn. Barn har skolplikt i Sverige och rätt att få förutsättningar att lära sig, det är helt nödvändigt att kunskapen och kompetensen hos skolchef och huvudman stärks. Befattningsutbildningen behöver innehålla fördjupade kunskaper om olika funktionsnedsättningar och hur verksamheten i skolan bör organiseras för att undanröja hinder och skapa lärmiljöer som fungerar för alla elever. Det här är kunskap som rektor behöver ha men även skolcheferna för att kunna vara ett adekvat stöd för rektorerna och för att kunna fatta välgrundade beslut om resurser.

7.2 Utredningens bedömningar

7.2.1 Staten bör ta ett större ansvar för skolans finansiering

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens bedömning att staten bör ta ansvar för att skolväsendet tillförs tillräckliga resurser och för att resurserna går till avsett ändamål. Det är under alla kritik att kommuner, när de fattar beslut om budgetar för kommande år, utgår från tidigare budgetar i stället för att göra en genomgripande analys av verksamhetens förutsättningar och behov (Statskontoret).

Utredningen om en nationell skolpengsnorm för ökad likvärdighet som lämnade ett delbetänkande² i juni 2025 nämns. Den ska slutredovisa sitt uppdrag den 1 november 2026. Vi har yttrat oss över delbetänkandet och framfört kritik över den modell som utredningen föreslår (kritik som vi framfört även i remissvar till SOU 2022:53³).⁴ Dock har vi betonat att staten måste ta ett tydligare ekonomiskt ansvar för att säkerställa en inkluderande och likvärdig skola för alla barn och elever. Likvärdigheten har sin grund i barns grundläggande rätt till utbildning och en undervisning av god kvalitet, vilken motsvarar skolpliktens skyldigheter, och regleras i skollagen och utifrån Barnkonventionen och Funktionsrättskonventionen. En ny statlig resursfördelningsmodell (skolpengsreform) måste

² SOU 2025:72 Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan

³ Funktionsrätt Sveriges remissvar över [Statens ansvar för skolan \(SOU 2022:53\)](#)

⁴ [Funktionsrätt Sveriges remissvar över Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan SOU 2025:72](#)

tas fram med utgångspunkt i barn och elevers behov, med utgångspunkten att likvärdiga stöd och anpassningar säkerställs för barn och elever med funktionsnedsättning. Staten bör också införa ekonomiska incitament för att göra skolor tillgängliga för alla elever. Det måste vara ett krav att alla barn och elever klarar sin skolgång och får den utbildning de har rätt till.

En ny skolpeng måste ge skolan incitament att arbeta i linje med det nationella funktionshinderpolitiska målet och strategin för systematisk uppföljning (där utbildning är ett prioriterat område). Det handlar om att

- efterleva principen om universell utformning.
- åtgärda befintliga brister i tillgänglighet.
- tillse individuella lösningar och stöd.
- förebygga och motverka diskriminering

Ett sammantaget grepp för en mer inkluderande skola, inklusive den statliga finansiella resursfördelningen, skulle över tid minska stödbehovet för en stor andel barn och elever med funktionsnedsättning. Likaså skulle de numera ofta genomgripande sär lösningarna för dessa barn och elever minska avsevärt om utgångspunkten var en inkluderande och tillgänglig skola för alla. En inkluderande skola är inte bara en rättighet – det är en investering i framtiden.

7.2.4 Rektorer behöver adekvat kompetens för att leda och samordna elevhälsoarbetet

Funktionsrätt Sverige tillstyrker och välkomnar utredningens bedömning att rektorer behöver adekvat kompetens för att leda och samordna elevhälsoarbetet samt att befattningsutbildningen för rektorer därför också bör behandla ledning av elevhälsoarbete. Vi instämmer i att en viktig förutsättning för att framgångsrikt kunna leda och samordna elevhälsoarbetet är adekvat kompetens samt att rektorer på ett tydligare sätt behöver rustas för arbetet med att leda och samordna elevhälsoarbetet.

Rektorer har en central roll när det gäller arbetet med att ge barn och elever adekvat stöd och en lärmiljö som främjar lärande och hälsa. Utredningen framhåller att rektorer inte alltid möjlighet att leva upp till kraven i författningarna och att inte kunna ge elever det stöd de behöver är en orsak till stress hos rektorer. Situationer kopplade till elever i behov av särskilt stöd och elevernas sociala och emotionella

Remissvar: Rektor i fokus SOU 2026:4 – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap

välbefinnande lyfter utredningen som en av de främsta anledningarna till hög stressnivå hos rektorer i Sverige.

Vi är mycket positiva till att det här lyfts. Skolan är den viktigaste skyddsfaktorn och att inte säkra skolgången för alla elever blir i slutändan oerhört kostsamt. Bristerna i skolgången för elever med funktionsnedsättning - en stor andel av de elever som behöver stöd - är väldokumenterade. Det är en grupp som är klart överrepresenterad när det gäller de som varken arbetar eller studerar (UVAS), men också när det gäller problematisk frånvaro. Det finns ett stort behov av att stärka kunskapen om elevers olika förutsättningar och behov hos den person som har möjlighet att organisera skolan och elevhälsoarbetet på ett sätt som skapar fungerande lärmiljöer och ger alla skolans barn möjlighet att lyckas.

Vi har i vårt remissvar över SOU 2025:113 En bättre elevhälsa tillstyrkt utredningens bedömning att skolhuvudmännen behöver säkerställa att rektorer har tillräckliga kunskaper för att leda elevhälsans medicinska insatser samt förslag att Socialstyrelsen ska få i uppdrag ta fram stödmaterial om vårdgivaransvaret och ledning och styrning av elevhälsans medicinska insatser, riktat till skolhuvudmän och rektor. Det är viktigt att både rektor och skolchefen får ökad kunskap om det medicinska uppdraget inte minst för att kunna tillföra de resurser som behövs, fördela dessa och organisera skolverksamheten utifrån elevernas behov. Det är dock uppenbart att mer kunskap om det specialpedagogiska uppdraget också behövs, såsom fördjupade kunskaperna om olika funktionsnedsättningar, deras konsekvenser i skolmiljön samt hur verksamheten i skolan kan organiseras för att undanröja hinder. Sådan kunskap behöver säkerställas i såväl rektorsprogrammet som i skolchefsutbildningen både för att öka förståelsen av elevhälsans uppdrag och för att kunna fördela resurserna på ett ändamålsenligt sätt.

Med vänlig hälsning

Funktionsrätt Sverige

Nicklas Mårtensson
Ordförande

Remissvar: Rektor i fokus SOU 2026:4 – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap